

1. a) Bizonyítsuk be, hogy \mathbb{R} automorfizmuscsoportja egyelemű. (Útmutatás: Lássuk be, hogy \mathbb{R} minden automorfizmusa rendezéstartó.)
- b) Hány automorfizmusa van $\mathbb{Q}(\sqrt[3]{2})$ -nek? (Miért nem mond ez ellent a Galois-elmélet főtételének?)
- c) Mutassunk példát olyan véges normális (de nem szeparábilis!) bővítésre, melynél a relatív automorfizmusok csoportja 1-elemű.

Megoldás: a) \mathbb{R} -ben egy elem pontosan akkor pozitív, ha nem 0, és \mathbb{R} -ben van négyzetgyöke. Ezt a tulajdonságot megtartja \mathbb{R} minden automorfizmusa, tehát pozitív számokat pozitívakra, negatívakat negatívakra visznek az \mathbb{R} automorfizmusai. Ebből az is következik, hogy az automorfizmus rendezéstartó, mivel $a < b$ akkor és csak akkor igaz, ha $b - a > 0$. \mathbb{Q} elemeit az automorfizmusok helyben hagyják ($1 \mapsto 1$, $-1 \mapsto -1$, $n \mapsto n \forall n \in \mathbb{Z}$, $\frac{1}{n} \mapsto \frac{1}{n}$ és végül $\frac{m}{n} \mapsto \frac{m}{n}$). Ezután tetszőleges $\alpha \in \mathbb{R}$ -re $\alpha = \sup \{ r \in \mathbb{Q} \mid r \leq \alpha \}$, tehát α képe a \mathbb{Q} ugyanazon részhalmozásának szuprémuma \mathbb{R} -ben, azaz α is önmagába képződik.

- b) $\sqrt[3]{2}$ csak önmagába képződhet, mert $x^3 - 2$ -nek csak egy gyöke van ebben a testben (a másik kettő nem valós). Mivel \mathbb{Q} elemeit szükségképpen helyben hagyják az automorfizmusok, így a racionálisak és $\sqrt[3]{2}$ segítségével kifejezhető összes elem is helyben marad, vagyis $\mathbb{Q}(\sqrt[3]{2})$ -nek csak a triviális automorfizmusa van. Bár $(\mathbb{Q}(\sqrt[3]{2}) : \mathbb{Q}) = 3$, a relatív automorfizmusok csoportjának nem kell 3 eleműnek lennie, mert a $\mathbb{Q}(\sqrt[3]{2})|\mathbb{Q}$ bővítés nem normális.
- c) Legyen $\text{char } K = p$, és $K(t)$ a K egy egyszerű transzcendens bővítése. Az $x^p - t$ egy α gyökével való bővítés normális, mert $x^p - t = (x - \alpha)^p$. Viszont α ugyanezért csak α -ba képződhet, így a $K(t)(\alpha)|K(t)$ bővítés automorfizmuscsoportja egyelemű.

2. Bizonyítsuk be, hogy \mathbb{R} nem áll elő egy valódi résztestének véges fokú normális bővítéseként.

Megoldás: Egy ilyen bővítés Galois-csoportjának az elemszáma a bővítés fokával lenne egyenlő, tehát akkor \mathbb{R} -nek lenne nem triviális automorfizmusa, ami ellentmond az 1. a) feladat állításának.

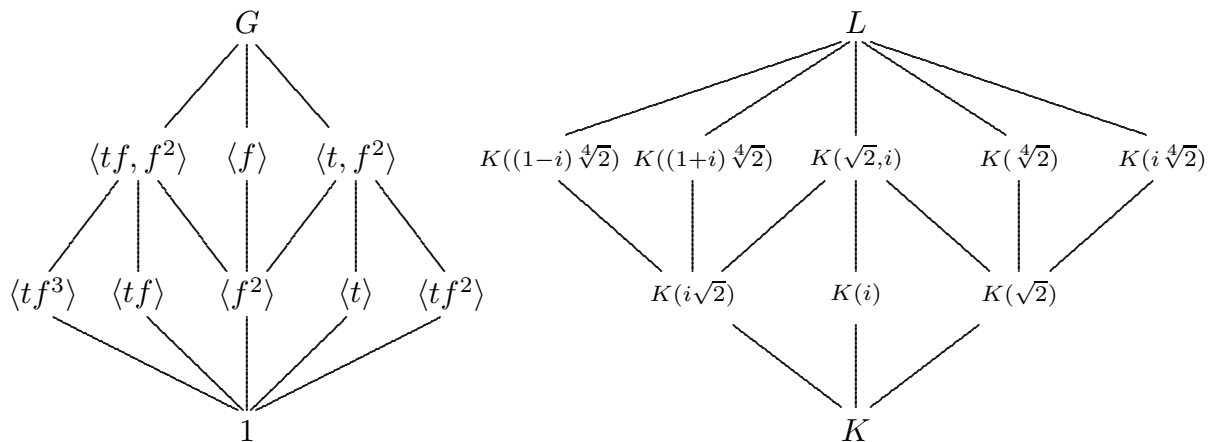
3. Határozzuk meg a $\mathbb{Q}(\sqrt{2} + \sqrt{3}) | \mathbb{Q}$ bővítés Galois-csoportját.

Megoldás: Az 1. feladatsor 5. feladatában láttuk, hogy $L = \mathbb{Q}(\sqrt{2} + \sqrt{3}) = \mathbb{Q}(\sqrt{2}, \sqrt{3})$, és a bővítés foka 4. Mivel $L|\mathbb{Q}$ Galois-bővítés (L az $(x^2 - 2)(x^2 - 3)$ polinom felbontási teste), a Galois-csoportja, G is 4 elemű, tehát vagy $C_2 \times C_2$ -vel, vagy C_4 -gyel izomorf. \mathbb{Q} és L között legalább két közbülső test van: $\mathbb{Q}(\sqrt{2})$ és $\mathbb{Q}(\sqrt{3})$, tehát G -nek is van legalább két valódi részcsoportja. Ezért G nem lehet C_4 -gyel izomorf, csak $C_2 \times C_2$ -vel.

4. Keressük meg az $x^4 - 2$ Galois-csoportjának összes részcsoportját, és a hozzájuk tartozó közbülső testeket!

Megoldás: $f(x) = x^4 - 2$ gyökei $\sqrt[4]{2}$, $i\sqrt[4]{2}$, $-\sqrt[4]{2}$, $-i\sqrt[4]{2}$, a felbontási teste így $L = \mathbb{Q}(\sqrt[4]{2}, i)$, ami \mathbb{Q} fölött 8-adfokú. Mivel a G Galois-csoportja természetes módon (a polinom négy gyökén való hűséges permutációhatással) beágyazódik S_4 -be, a Galois-csoport csak S_4 2-Sylow-részcsoportjával, D_4 -gyel lehet izomorf. A csoportelemeket megadhatjuk azzal is, hogy hova képezik a $\sqrt[4]{2}$ és i elemeket. Mivel az első az $x^4 - 2$ négy gyökének valamelyikébe, i pedig csak $x^2 + 1$ valamelyik gyökébe, $\pm i$ -be mehet, és ez 8 lehetőség, mindegyik elő is fordul automorfizmusként. Legyen $f : \sqrt[4]{2} \mapsto i\sqrt[4]{2}$, $i \mapsto i$ (ez 4-ciklusként hat az $x^4 - 2$ gyökéin,

tehát a D_4 -nek egy negyedrendű forgatása), és $t : \sqrt[4]{2} \mapsto \sqrt[4]{2}, i \mapsto -i$ (ez másodrendű elem, ami nem f^2 , így ez az egyik tengelyes tükrözés). A G részcsoporthálója és az $L|K$ (ahol $K = \mathbb{Q}$) testbővítés közbülső testeinek hálója az alábbi ábrán látható.

A negyedrendű (azaz 2 indexű) részcsoporthoz másodfokú bővítések tartoznak, és ezek nyilván a $K(\sqrt{2})$, $K(i)$ és $K(i\sqrt{2})$. Könnyen ellenőrizhető, hogy a három csoport közül ezeket a bővítő elemeket melyikék hagyják helyben. $\langle f^2 \rangle^*$ -ot megkapjuk $\langle f \rangle^* = K(i)$ és $\langle t, f^2 \rangle^* = K(\sqrt{2})$ generátumaként, mert $\langle f^2 \rangle$ az $\langle f \rangle$ és $\langle t, f^2 \rangle$ metszete. A másik négy negyedfokú bővítés a $K(\sqrt{2})$ -nek, illetve $K(i\sqrt{2})$ -nek további két-két másodfokú, tehát négyzetgyökkel való bővítése: $(\sqrt[4]{2})^2 = \sqrt{2}$, $(i\sqrt[4]{2})^2 = -\sqrt{2}$, $((1+i)\sqrt[4]{2})^2 = 2i\sqrt{2}$, és $((1-i)\sqrt[4]{2})^2 = -2i\sqrt{2}$, és megint egyszerűen ellenőrizhetjük, hogy melyikhez melyik másodrendű csoport tartozik. A Galos-elmélet főtétele miatt más közbülső test nem létezhet.

Algoritmikusan is (bár fáradságosabban) kiszámíthatjuk az egyes részcsoporthoz tartozó közbülső testeket. A $K \leq K(\sqrt{2}) \leq K(\sqrt[4]{2}) \leq K(\sqrt[4]{2}, i)$ bővítéssorozathoz tartozó $\{1, \sqrt{2}\} \cdot \{1, \sqrt[4]{2}\} \cdot \{1, i\}$ 8-elemű bázisban felírhatjuk a generátorelemek mátrixát, és kiszámíthatjuk az 1-hez tartozó sajátalterek metszetét.

5. Határozzuk meg a következő polinomok Galois-csoportját \mathbb{Q} fölött és \mathbb{F}_3 fölött

- a) $x^4 - 3x^2 + 4$ b) $x^3 - 2$ c) $x^3 + 2x^2 + 2$

Megoldás: a) $x^4 - 3x^2 + 4 = (x^2 + 2)^2 - 7x^2 = (x^2 - \sqrt{7}x + 2)(x^2 + \sqrt{7}x + 2)$ a polinomnak az \mathbb{R} fölötti irreducibilis tényezőkre bontása (tovább már nem bontható, mert a másodfokú polinomok gyökei nem valósak). Ez a felbontás a \mathbb{Q} fölötti felbontás finomítása kell, hogy legyen, de a tényezők nem $\mathbb{Q}[x]$ -beliek, tehát a negyedfokú polinom irreducibilis $\mathbb{Q}[x]$ -ben, következésképpen a felbontási teste legalább 4-edfokú. A polinom gyökei a fenti felbontás alapján $\pm \frac{\sqrt{7}}{2} \pm \frac{1}{2}i$, így a felbontási teste, $F \leq \mathbb{Q}(\sqrt{7}, i)$, és az utóbbi is negyedfokú \mathbb{Q} fölött, tehát $F = \mathbb{Q}(\sqrt{7}, i)$. Innentől kezdve a 3. feladat bizonyítását alkalmazhatjuk erre az esetre is, és azt kapjuk, hogy a Galois-csoport $C_2 \times C_2$ -vel izomorf.

\mathbb{F}_3 fölött $x^4 - 3x^2 + 4 = x^4 - 2x^2 + 1 - x^2 = (x^2 - 1)^2 - x^2 = (x^2 - x - 1)(x^2 + x - 1)$, és ezek a másodfokú polinomok már irreducibilisek, a polinom felbontási teste pedig \mathbb{F}_9 (minden \mathbb{F}_3 fölött irreducibilis másodfokú polinom lineáris faktorokra bomlik \mathbb{F}_9 fölött). Mivel $(\mathbb{F}_9 : \mathbb{F}_3) = 2$, a polinom Galois-csoportja kételemű, így C_2 -vel izomorf.

b) $x^3 - 2$ felbontási teste $F = \mathbb{Q}(\sqrt[3]{2}, \varepsilon)$, ahol ε harmadfokú primitív egységgyök, és a $\mathbb{Q} \leq \mathbb{Q}(\sqrt[3]{2}) \leq F$ bővítéssorozat 3-ad- és 2-odfokú bővítések egymásutánja, tehát $x^3 - 2$ Galois-csoportja 6 elemű. Másrészt a Galois-csoport elemei leírhatók az $x^3 - 2$ polinom gyökein megadott permutációhatásukkal, ezért a Galois-csoport beágyazható S_3 -ba, és a mérete miatt ekkor izomorf S_3 -mal.

\mathbb{F}_3 fölött $x^3 - 2 = x^3 + 1 = (x + 1)^3$, tehát a Galois-csoport 1.

c) Az $f(x) = x^3 + 2x^2 + 2$ irreducibilis polinomra $f'(x) = 3x^2 + 4x$ gyökei $-\frac{4}{3}$ és 0, és mindkét helyen pozitív az f értéke, tehát f -nek egyetlen valós gyöke van, és két nem valós. Így Galois-csoportja a 6. feladat szerint S_3 -mal izomorf.

\mathbb{F}_3 fölött $x^3 + 2x^2 + 2 = (x + 1)(x^2 + x - 1)$, és $x^2 + x - 1$ irreducibilis, így az a) részhez hasonlóan 2-odfokú a felbontási teste, és a Galois-csoportja C_2 -vel izomorf.

6. *Bizonyítsuk be, hogy ha egy harmadfokú, racionális együtthatós, irreducibilis polinomnak nem mindegyik gyöke valós, akkor a Galois-csoportja S_3 -mal izomorf.*

Megoldás: A két nem valós gyök szükségképpen egymás konjugáltja, tehát a komplex konjugálás, ami \mathbb{C} -nek automorfizmusa, a polinom gyökeit nem triviális módon permutálja. Ebből következik, hogy ez az automorfizmus helyben hagyja a polinom felbontási testét, és másodrendű automorfizmusként hat rajta, ezért a Galois-csoport rendje osztható 2-vel. Másrészt a bővítés foka osztható 3-mal, tehát a Galois-csoport rendje is osztható vele. Így a Galois-csoport legalább 6-odrendű, és a gyökökön való hatása által az S_3 -ba ágyazható, ezért izomorf S_3 -mal.

7. *Keressük meg az $f(x) = x^8 - 1$ polinom felbontási testének résztesteit!*

Megoldás: Az $x^8 - 1$ felbontási teste \mathbb{Q} fölött $\mathbb{Q}(\varepsilon)$, ahol $\varepsilon = \frac{1}{\sqrt{2}} + i\frac{1}{\sqrt{2}}$ 8-adik primitív egységgyök. Mivel $\varphi(8) = 4$, ez 4-edfokú bővítés, tehát a G Galois-csoport 4-edrendű. A bővítés felírható $\varepsilon + \varepsilon^3 = \sqrt{2}$ -vel és $\varepsilon^2 = i$ -vel való bővítésként is, amelyben $\mathbb{Q}(\sqrt{2})$ és $\mathbb{Q}(i)$ is másodfokú a \mathbb{Q} fölött, tehát G -ben van legalább két 2 indexű, így másodrendű részcsoport, ezért $G \cong C_2 \times C_2$. Ebben összesen három valódi részcsoport van, tehát csak egy közbülső testet kell még találni, és ez $\mathbb{Q}(i\sqrt{2})$.

8. *Bizonyítsuk be, hogy az $x^5 - 4x + 2 \in \mathbb{Q}[x]$ polinom Galois-csoportja S_5 -tel izomorf. (Útmutatás: Lássuk be, hogy a polinomnak pontosan 3 valós gyöke van, így van a Galois-csoportnak olyan eleme, ami transzpozícióként hat a polinom gyökein.)*

Megoldás: Az $f(x) = x^5 - 4x + 2$ polinom irreducibilis a Schönemann–Eisenstein-kritérium miatt, és függvényvizsgálattal megállapíthatjuk, hogy pontosan 3 valós gyöke van, így a maradék kettő egymás konjugáltja. A felbontási test foka osztható 5-tel, így a G Galois csoport rendje is 5-tel osztható, ezért van benne ötödrendű elem. A G csoportot úgy tekinthetjük, mint S_5 részcsoportját, és ebben egy ötödrendű elem csak egy 5-ciklus lehet. Továbbá a komplex konjugálás mint \mathbb{C} egy automorfizmusa egymás között permutálja $f(x)$ gyökeit, tehát önmagába viszi a felbontási testet is, ezért a felbontási testre való megszorítása G -nek olyan eleme, ami a gyökökön egy 2-ciklus. Egy 5-ciklus és egy 2-ciklus pedig mindenképpen kigenerálja az egész S_5 -öt.

Hf1. *Legyen α az $x^4 + x + 1 \in \mathbb{F}_2[x]$ polinom egyik gyöke. Állítsuk elő $f(x)$ többi gyökét α hatványaként! (Felhasználhatjuk a polinom Galois-csoportját.)*

Hf2. *Adjuk meg az $x^3 - 2$ polinom \mathbb{Q} fölötti felbontási testének összes résztestét!*